

مسئولیت متعهد در مقابل شخص ثالث

(تاریخ دریافت ۱۳۹۷/۰۲/۱۵، تاریخ تصویب ۱۳۹۷/۰۶/۱۵)

فرزانه باجلان

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی

چکیده

ماده ۱۹۶ قانون مدنی ایران به طرفین قرارداد اجازه داده است ضمن معامله‌ای که برای خود می‌کنند، تعهد هم به نفع شخص ثالث بنمایند. قانونگذار مدنی در انشاء این حکم و تکرار مصادیقی از آن در موارد ۷۶۸ و ۷۶۹، نوآور نبوده بلکه متأثر از نظام حقوق فرانسه (ماده ۱۱۲۱ ق.م.) و فقه امامیه در این زمینه بوده است. حق ثالث، ریشه در تراضی طرفین دارد که بنا به ضرورت‌های اجتماعی و به رغم اصل نسبی بودن قراردادها، مستقیماً برای او ایجاد می‌شود. تعهد مزبور که می‌تواند بصورت شرط ضمن عقد یا بصورت یکی از عوضین قرارداد باشد، در صورتی به وجود می‌آید که طرفین قصد ایجاد آنرا داشته و این قصد را بطور صریح یا ضمنی اعلام کرده باشند. علاوه بر این. در ایجاد تعهد، شرط کننده باید نفعی، هر چند معنوی داشته باشد. وجود همین نفع به شرط کننده امکان می‌دهد که اجرای تعهد به نفع ثالث را از متعهد مطالبه و در صورت عدم امکان اجبار به انجام تعهد، قرار داد را فسخ و عوض داده شده را باز ستاند. با این حال نمی‌تواند به ضرر شخص ثالث متعهد را ابراء نماید. متعهد نیز، در مواردی که در مقابل تعهد شرط کننده حاضر به پذیرش تعهد به نفع شخص ثالث شده، می‌تواند مانند شخص اخیر به حق حبس استناد و یا در مقابل ثالث به ایرادات مربوط به قرارداد استناد جوید. با این حال طرفین نمی‌توانند به ضرر ثالث قرارداد را اقاله کنند. وجود یا تعیین شخص ثالث در زمان انعقاد قرارداد لازم نیست، بلکه همین که در زمان برخورداری از حق، موجود و معین باشد کافی است. او می‌تواند تعهد ایجاد شده به نفع خود را رد و یا مستقیماً اجرای آن را از متعهد مطالبه کند. با این حال حق فسخ قرارداد را ندارد.

واژگان کلیدی: شخص ثالث، متعهد، اجرای تعهد، مشروط له، اصل نسبی بودن

قراردادها